

Anja Seton

Katarína

Prevela
Dubravka Srečković Divković

 Laguna

Naslov originala:
 Anya Seton
 KATHERINE

Copyright © 1954, 1982 by Anya Seton Chase; 2004 by Philippa
 Gregory

Translation copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Neka te pevaju pokolenja,
 Boginjo Slave i Čuvenja!*

*„Gospo“, rekoše, „mi smo, znate,
 Dugo vas tražili da nam date
 Na poklon, eto, malo slave.“*

*„Ne dam“, odmah ona će reći;
 „Slavu od mene nećete steći,
 Bogme! Stog put pod noge sade!“
 „Avaj!“, oni će, „tugo i jade!
 Al' reci, zašto nisi nam sklona?“
 „Jer mi se neće“, odvrati ona.*

Kuća Slave, Džefri Čoser

PREDGOVOR

Anja Seton je bila među vodećim piscima (pretežno ženama) koji su posle Drugog svetskog rata zavladaali žanrom istorijskog romana, piscima čija je popularnost među čitaocima i kritikom trajala sve do kraja pedesetih, kada se moda u književnosti promenila.

Popularnost posleratnog realističkog romana – sumornog, oporog, savremenog – i entuzijazam na polju eksperimentalne proze imali su za ishod to da su klasična dela pisaca kao što su Anja Seton, Džordžet Hejer i Džin Plejdi, iako su zadržala svoje čitaoce, izgubila podršku kritičara. Nepravедno, književna kritika je istorijski roman i romantični roman počela da tretira kao jedan te isti žanr, i oba je osudila kao nestvarne, eskapističke okvire za predvidljive ljubavne priče, namenjene isključivo ženskoj publici kojoj treba zabave bez intelektualnog napora. Ali dobar istorijski roman podrazumeva i likove čija suštinska ljudskost budi u nama empatiju, kao i ubedljivo dočarano okruženje koje će nas podsetiti da je prošlost, uistinu, jedan drugi svet.

Istorijski roman je upravo suprotnost romantičnom romanu, koji koristi istorijski okvir ne zato što priča teži da istraži koliko na ljude utiče konkretno društvo u kojem žive, već zato što se priča tad oslanja na bajkoviti sjaj prošlosti: duge haljine i velike šešire, konjske zaprege, razne pogibelji. Romantični roman nema istinskog zanimanja za različita vremena i kulture; u onim najgorim slučajevima, njegove priče ispriповedane su u jednom vakuumu. Svi takvi romani, sem retkih časnih izuzetaka, teže da postave jedan ograničen broj tipiziranih likova. Uvek je tu junakinja – ranjiva, čista, nežna. Tu je i zla žena – manipulativna, seksualna, bezdušna. Tu je zli muškarac – agresivan, neobuzdan, okrutan.

I tu je junak – pun ljubavi, ali često zaveden na krivi put. Ti ukapljeni likovi su instant rešenja; oni nisu oblikovani ni na osnovu vlastitih jedinstvenih iskustava, ni na osnovu istorije niti društva u kojem žive, i njih ništa neće omesti dok se kroz priču kreću ka srećnom završetku.

Visokokvalitetan istorijski roman je nešto mnogo više od toga. Valjana istorijska proza prikazuje likove koji su u potpunosti saživljeni sa nama znanim uslovima njihovog vremena, a opet su dovoljno nezavisni, i mislju i delom, da se istaknu iz mase, i tad se identifikujemo s njima. Ti likovi su celoviti jer postoje u jednom prepoznatljivom vremenu i prostoru, a okolnosti u kojima žive deluju na njih. Dobar istorijski roman uvek je svestan naše zajedničke pripadnosti čovečanstvu – i svestan načina na koji naše najdublje instikte oblikuje, potiskuje, pa čak i osujećuje društvo u kom smo se igrom slučaja rodili.

Takav je roman *Katarina* Anje Seton, i često se smatra njenim najuspelijim delom. Postavljen na pozornici davne prošlosti, u Engleskoj četrnaestog veka, on pripoveda priču o Katarini de Roe, devojci odrasloj u samostanu, koja razvija unutrašnju snagu tokom svog prisilnog braka sa neotesanim seoskim vlastelinom, pre no što će u sebi otkriti duboku i strasnu ljubav u vezi s vojvodom od Lankastera (poznatijim kao Džon od Gonta). Likovi ove knjige živo su osmišljeni i opisani; detalji srednjovekovne Engleske, od prljavih ulica i uzbuđenja što prati svetkovine, pa do velelepnosti kraljevskih dvoraca, vrhunski su oživljeni. Ljubav Anje Seton prema Engleskoj i njenom selu čini snažan udeo u ovoj knjizi dubokih osećanja. Spisateljica apsolutno drži u rukama sve konce svoje drame, i prikazuje je sa ubedljivim darom.

Prvi put objavljena 1954, *Katarina* je knjiga koja je istorijski snažno utemeljena, a ipak je po mnogo čemu i knjiga vremena u kom je nastala. Katarinin seksualno buđenje i njena veza s vojvodom prate istorijske događaje, ali ti događaji su preoblikovani u skladu sa shvatanjima pedesetih (u smislu da junakinja prihvata telesnu ljubav, ali je ne inicira, i da poseduje individualističku svest o tome, svojstvenu dobu od kraja devetnaestog veka nadalje). Knjigu prožima i poverenje Anje Seton u freudovsku psihologiju:

vojvodu Džona Katarina će najpre privući zato što liči na njegovu prvu dadilju, a njegove političke odluke obojene su detinjim strahovima da je podmetnuto dete.

Mnogi današnji pisci priznaće da štošta duguju Anji Seton i njoj sličnim autorima; stil i kriterijumi tog zlatnog doba istorijske proze i nadalje vrše svoj očevit uticaj. Ja lično neizmerno uživam u njenim delima, kao i u delima Džordžet Hejer, i bez trunke dvoumljenja ću reći da se moja predstava dobrog istorijskog romana zasniva na njima dvema. Obe te spisateljice su beskrajno posvećene istorijskom istraživanju, koje i čini kičmu njihovih knjiga. (Setonova svoj materijal obrađuje laganije, ali bitka na Vaterlou u *Neslavnoj vojsci* Hejerove toliko je verna istinitim događajima da se nalazi na spisku literature za buduće oficire Britanske vojske.) Ni Setonova ni Hejerova nikad ne žrtvuju istorijsku istinu za ljubav lepše priče – istorija je na prvom mestu. Njihova spisateljska tehnika sastoji se najpre iz pronalaženja podatka i zapisa, pa tek potom njihovog preoblikovanja u štivo, u izražajan, čudesan lik koji će čitaoca uvesti u zamišljen ali i snažno stvaran svet. Čitanje delâ Anje Seton jeste određena vrsta eskapizma, ali ne u pogrdnom značenju. Njene knjige znače ulazak u jedno drugo vreme, prikazano do te mere ubedljivo da deluje jednako realno kao sadašnjost. Vreme u koje ona poziva čitaoca da ga doživi nije ni lako ni slatko: ono je prljavo, hladno, opasno, a život je često surov i osakaćen. Naročito za žene, budući da žive u društvu kojim vlada muška moć, opstanak je sam po sebi pobjeda. Opstanak uz svest o sebi – što osobito važi za Katarinu – ogromna je pustolovina.

Upravo zbog te odlike ovaj roman ima naročitu snagu za današnju ženu. Njega je nemoguće čitati a ne steći utisak da biti žena, u bilo kom društvu, znači upustiti se u neprekidnu borbu između želje za izražavanjem sebe i uporne prisile na prilagođavanje. U Katarininom slučaju, zahtevi društva postavljaju je u izolovanu i pustu seosku vlastelinsku kuću, gde nema mogućnosti da se zaštititi od bezbrojnih opasnosti. U slučaju nas današnjih žena, opasnosti s kojima se susrećemo manje su pitanje života ili smrti, ali svejedno su bolno i oštro prisutne. U junakinji ove knjige imamo ženu koja nas nadahnjuje, koja izgrađuje svoju hrabrost i svest o

sopstvenoj vrednosti. *Katarina* je star roman o jednom još starijem vremenu, ali njena poruka je živa i primenljiva i danas i u svako drugo vreme.

Filipa Gregori

PIŠČEVA NAPOMENA

Dok sam pripovedala ovu priču o Katarini Svinford i Džonu od Gonta, velikom vojvodi od Lankastera, veliku brigu i trud sam uložila u to da se služim isključivo istorijskim činjenicama, kad god su te činjenice poznate – a uistinu se mnogo i *zna* o četrnaestom veku u Engleskoj. Kako sam svoju priču zasnovala na istoriji, nipošto nisam izvrtala vreme i mesto događaja, niti pak menjala likove kako bih ih prilagodila onako kako to meni odgovara.

Radi onih koje će zanimati izvori, zabeležiću one najbitnije; za one koji pak možda žele da saznaju više o zaledini ove knjige i o tome kako je pisana, evo nekoliko kratkih podataka.

Moje zanimanje za Katarinu rodilo se pre gotovo pet godina, jednoga dana kad sam naišla na njeno ime u divnoj biografiji Marčet Šut, *Džefri Čoser od Engleske* (Njujork, 1947). Iza toga sam se upoznala s gospođicom Šut i neizmerno sam joj zahvalna što mi je ulila hrabrost.

Tada sam i počela da istražujem četrnaesti vek, pripremajući se za neophodni put u Englesku radi obimnijih saznanja i kako bih videla sva mesta vezana za Katarinu. Budući da sam četiri godine života provela u Engleskoj, pošto mi je otac tamo rođen, oduvek sam svom dušom volela tu zemlju, ali ovaj naročit istraživački put 1952. bio je poseban jer je lepote engleskog proleća spojio sa žarom lova na blago.

Obišla sam sve okruge; proučila ostatke brojnih zamaka Džona od Gonta, i sve vreme tražila – u Britanskom muzeju, po bibliotekama i arhivama raznih gradova, po parohijskim centrima, u lokalnim predanjima – što više podataka o Katarininom životu.

O njoj se malo zna sem otkako je ušla u vojvodin život, pa čak i o tom periodu vrlo je malo pojedinosti. Članak u *Rečniku nacionalne biografije* je oskudan; njeni savremenici letopisci uglavnom su neprijateljski nastrojeni prema njoj (osim Froasara), a kod velikih istoričara Katarina je očigledno pobudila slab interes, možda zato što su i inače posvećivali nedovoljno prostora ženama tog vremena.

A ipak je Katarina izuzetno važna za istoriju Engleske.

Kad sam u tom proputovanju posetila Linkolnšir, nagrađena sam novim vidicima. Zato ovde moram izraziti najveću zahvalnost njegovom blagorodstvu Dž. V. F. Hilu, na pomoći od srca i na njegovoj stručnoj i sveobuhvatnoj knjizi *Srednjovekovni Linkoln* (Kembriđ, 1948).

Takođe bih da zahvalim svim onim ljubaznim ljudima u Linkolnu koji su pokazali zanimanje za moj projekat, a naročito vlasnicima i stanarima keltorpskog zamka, gde sam provela divne dane, u Katarininom vlastitom domu, nastojeći da rekonstruišem prošlost. Iako su iz Katarininog doba ostali samo deo vratarske kuće i podrumi, u parohiji sam našla jednu od onih dragocenih brošura u kojima lokalna znanja objedinjuju učenici sveštenici. Knjiga *Posed i parohija Keltorpe* R. E. Dž. Koula, po struci pravnik, inače kanonika Linkolna, bila je prava riznica novih podataka o prvim Svinfordima, o Hjuu i Katarini, kao i datuma – kao što je datum Hjuove smrti, koji sam odatle uzela – koji odstupaju od naširoko usvojenih, ali deluju kao neosporivo autentični. Datum Hjuove smrti nagoveštava tumačenje kojim sam se i ja poslužila za njegovu zagonetnu smrt.

Imena glavnih likova u ovoj knjizi biće već poznata izučavaocima engleske istorije, ali sam i za one sporednije nastojala da nađem njihovo pravo ime kad god je to bilo moguće. U tom pogledu bili su mi neprocenjivo značajni *Registri* Džona od Gonta. Na primer, zvanični položaj i potonja sudbina brata Vilijama Epltona bili su upravo onakvi kakvima sam ih ja opisala. Haviza Modlin jeste bila Katarinina dvorkinja, Arnold vojvodin sokolar, Volter Dis njegov ispovednik, Izolda Nojman njegova dadilja. Nisam mu dodelila nijednog pratioca, službenika niti vazala koji nije naveden u *Registrima*.

Radi razvijanja priče i objašnjenja pojedinih postupaka i događaja, ponekad sam, naravno, morala da unesem i neke svoje interpretacije, ali čvrsto verujem da su opravdane i da je moglo biti upravo tako.

Džona od Gonta su istoričari mnogo klevetali, budući da su gotovo ropski sledili neprijateljski nastrojene letopisce, naročito Monaha od Svetog Albana, čije je delo *Chronicon Angliae* sve vreme zajedljivo. Prirodno je da mi je draži bio prikaz vojvodine ličnosti koji je dao njegov čuveni biograf Sidni Armitidž-Smit, a nepristrasan pristup činjenicama svakako ga potvrđuje.

Moja „psihološka“ obrada klevete o „podmečetu“ potiče iz nekoliko nagoveštaja. Većinu istoričara zbunjuju vojvodini postupci u takozvanoj „Dobroj skupštini“ i nagli preokret koji je usledio; jedan izvor povezuje ove događaje s mogućim nesvesnim ali snažnim efektom koji je na vojvodu mogla imati takva kleveta, te mi je to razrešenje i delovalo logično.

Obradjujući tako široko istorijsko i političko polje tog doba, morala sam da se ograničim na one događaje koji su uticali ili mogli uticati na Katarinu, ali i u prikazu događaja koji su imali šire razmene pokušala sam da izvučem istinu iz zbrke oprečnih podataka i gledišta. Radi tačne slike zbivanja u Dobroj skupštini i Seljačkoj buni, išćitala sam sve iole bitne autore i izvore, ali pretežno sam se oslonila na *Anonimnu hroniku* iz opatije Svete Marije u Jorku, koja pruža neke podatke koji nisu bili na raspolaganju ranijim istoričarima.

Blanšeta je kod istoričara u potpunosti izostavljena, ali njeno postojanje dokumentuje Armitidž-Smit u svom apendiks, kao što ga potvrđuju i *Registri*.

Registri su mi takođe, podrazumeva se, obezbedili i velik deo same priče, pošto mnogi zapisi govore o privatnom životu i Katarininom i vojvodinom, kao na primer o njihovom zvaničnom rastanku 1381, potvrđenom Uredbom o rastavi, na latinskom jeziku – kao i od strane onih revnosnih monaha-letopisaca koji nikad nisu propuštali priliku da napadnu vojvodu, iz razloga koje sam i pokušala da objasnim.

Moje poznavanje latinskog nije bilo dovoljno za ovako obimno istraživanje, te su mi pomogli mnogi dragi ljudi, ali što se tiče srednjovekovnog francuskog i engleskog, po nuždi sam se zbližila s njima, te mi je jedno od najvećih ličnih uživanja u toku pisanja ove knjige bilo iščitavanje obimne srednjovekovne literature – i Čosera. Palo mi je na pamet, mada znam da je to stupanje po opasnom tlu, da je Čoser u pojedinim svojim pasažima, naročito u *Troilu i Hriseidi*, imao na umu svoju prelepu svastiku.

Sudeći po pojedinim referencama, smatram da nisam ja izmislila Katarininu lepotu. Epitaf Džona od Gonta (koji više ne postoji) u crkvi svetog Pavla opisuje je kao „...*eximia pulchritudine feminam*“, što je neuobičajena hvala na jednom nadgrobnom spomeniku, dok je monah Svete Marije, inače pun neodobravanja, naziva „*une deblesse et enchanteresse*“.

Ledi Julijana od Noriča spada među velike engleske mistike. Sve njene reči su doslovno prenesene iz njenog dela *Otkrovenja božanstvene ljubavi*, koje je priredila Grejs Vorak (London, 1949). Nadam se da su uspeali da obnove crkvicu kojoj je nekada bila pripojena njena isposnička ćelija; kad sam ja tamo bila, crkva se nalazila u žalosnom stanju usled neprijateljskih dejstava.

Na kraju želim da još jednom zahvalim svima koji su mi pomogli, a naročito mojoj dragoj prijateljici Izabel Garland Lord, i svojoj rođaci iz Engleske, Ejmi Fleg iz Darama.

Služila sam se svim uobičajenim i merodavnim istorijskim knjigama i izvorima koji se tiču ovog razdoblja, i većinom *Hronika*, ali najviše dugujem sledećim spisima:

Registar Džona od Gonta; Kamden, drugo kolo; četiri toma, period 1372–83. Ovi tomovi sadrže savremene dokumente na francuskom (ponegde na latinskom) koje je izdao sam vojvoda.

Poreklo Lankastera ser Džejmsa H. Remzija (Oksford, 1913), dva toma.

Džon od Gonta Sidnija Armitidž-Smita (Oksford, 1904). Sveobuhvatna biografija.

Čoserov svet, kompilacija Idit Rikert (Njujork, 1948).

Anonimna hronika, 1333–1381, opatija Svete Marije u Jorku, priređeno izdanje, V. H. Galbrajt (Mančester, 1927).

Hronike ser Ž. Froasara, u prevodu Tomasa Džonsa (London, 1819).

Preopširno bi bilo nabrajati sve ostale zapise, ili pak biografije – Čoserove, Viklifove, biografije kraljica, Crnog princa, Henrija IV, Ričarda II itd. Ali moram pomenuti nekoliko knjiga koje su poslužile kao važna osnova: *Život putnika u srednjovekovnoj Engleskoj* Ž. Ž. Žisrana, u prevodu L. T. Smita (Njujork, 1950), *Jesen srednjega veka* J. Hujzinge (London, 1924), sva dela Ajlin Pauer, živopisna i iscrpna, a naročito *Srednjovekovne ženske samostane u Engleskoj* (Kembridž, 1922), zatim izvrsne knjige Dž. Dž. Koltona, *Život na engleskom posedu* H. S. Beneta (Kembridž, 1937) i čudesne i predivne tomove *Srednjovekovnog Londona* ser Voltera Besanta (London, 1906).

DEO PRVI

(1366–1367)

„Ljubav ako to nije, Bože, odakle tad
To čuvstvo? A ako jeste, kakva je, ko?
Ako je ljubav dobra, otkuda onda jad?
Ako je zlobna, čudim se – otkuda zlo...”

TROIL I HRISEIDA

JEDAN

U PROPUPELOME ZELENOM aprilu, Katarina se konačno otisnula na put, sa dve kaluđerice i dvorskim glasnikom.

Nevidljivo sunce tek se rađalo kad su krenuli iz malecnog samostana opatije ostrva Šepi i poterali konje na zapad, ka Kentu, oprezno jašući niz strmo brdo. Suri oblaci iz kojih je rominjalo skrivali su samostanski zvonik iza njih, a sa Severnog mora vetar je nanosio gustu maglu.

Oglasi se zvono sazivajući na jutrenje, i Katarina ču, kroz njeovu dobro znanu jeku, lupanje manastirske kapije i jedva čujan glas male kaluđerice-vratarke kako joj još jednom dovikuje kroz maglu: „*Adieu*, draga Katarina, *adieu*.“

„Zbogom, gospo Barbara, Bog te čuvao“, uzvрати Katarina, nadajući se da ne zvuči odveć razdragano. Pokušavala je ona da na silu oseti primereno žiganje tuge što odlazi iz ovog samostana gde je provela više od pet godina, ali srce je nije slušalo. Naprotiv, kiptalo je od uzbuđenog iščekivanja.

Bila je bucmasto detence kad ju je dobra kraljica poslala u opatiju ostrva Šepi kao učenicu, a sad je žena zrela za udaju, jer u oktobru, malo iza Miholjdana, napuniće šesnaest godina. I preko glave joj je bilo klostara i titranja večno brižnih kaluđerica, većinom onako pitomih. Muka joj je bilo od neumoljivog zvona što je gospodarilo njihovim životom, zvoneći na jutrenja, pa na prepodnevna, pa onda na svaka tri sata, čitavog dana, sve do večernjeg u osam sati, posle čega sledi spavanje. Muka joj je bilo od učenja i crkvenog pojanja, i skrušenog, prekornog ženskog mrmorenja.

Koliko god se trudila da oseća obavezu, nemoguće joj je bilo da žali što sve to ostavlja za sobom, sad kad joj krv tako vrelo i bujno

kola telom, kad na svetu ima toliko neokušanih draži što je mame: igranja, strasne muzike, veselja – i ljubavi.

Najzad je prispeo taj poziv na dvor, u vreme kad se Katarina bezmalo već manula svake nade, jer činilo se da je kraljica u potpunosti zaboravila na svoje predašnje zanimanje za malo siroče. Možda i jeste zaboravila, ali barem Filipa nije. Katarina pomisli na predstojeći susret sa sestrom, koju za sve ove godine nije vide-la, i odjednom poskoči od radosti, zbog čega se njen matori belac smesta uvredi. Skliznu u glibavu kolotečinu, iskobelja se, a onda se ukipi kao kolac, isturivši dugačke gubice.

Opaticu Godelivu je taj skok takođe uvredio, jer Katarina je jahala postrance iza nje.

„Šta te je spopalo kad tako đipaš, Katarina!“, prasnu Godeli-va preko ramena dok je šibala uzdama konja i upinjala se da ga pokrene s mesta. „Bajardo već ne voli što nosi dvostruk teret, a ti nisi dete da luduješ. Mislila sam da sam te bolje vaspitala.“ Pa opet uzaludno ošinu konja uzdama.

„Oprosti mi, časna majko“, reče Katarina i pocrvene.

Sva ustreptala, priđe im gospa Sisilija, druga kaluđerica, viču-ći: „O, pobogu, pobogu, časna majko, šta to bi?“ Ona je pak jahala olinjalo kljuse posuđeno od nadzornika samostanskih dobara, te je, razume se, zaostajala za njima.

„Ono što i vidiš“, hladno odseče opatica, obadajući konja u trbuh i pljeskajući ga po vratu malom, belom rukom. „Bajardo se inati.“

Gospa Sisilija žalostivo klimnu glavom. „Znala sam ja da će nas pratiti nesreća, čim je jutros gospa Džoana ubila onog pau-ka – Gospode mili, šta ćemo sad i kako ćemo?“ I izbulji se poput sove u nadstojnicu. Gospa Sisilija plašila se konjâ; štaviše, toliko je ceptela od straha što je baš nju izabrala opatica kao saputnicu na ovom putovanju u beli svet da joj se u glavi prilično smutilo. „A da se pomolimo svetom Botulfu?“, zacvile pa sklopi ruke. Ali konj ni makac.

Vil Finč zvani Dugonja, kraljičin glasnik, koji je jahao na čelu i pevao sebi u bradu nekakvu skarednu pesmu, odjednom primeti tišinu što vlada iza njega. Obrte šarca i vrati se da izvidi, škiljeći kroz maglu. „Klinac mu božji“, promrsi kad vide u čemu je muka

i nevolja. „Bolje da su ove svete kokoši ostale u samostanu. Ovom brzinom stići ćemo u Vindzor do Trojice.“

Sjaha, pa nožem pljoštimize raspali Bajarda po sapima iz sve snage, grubo cimajući uzdu za to vreme. Konj ozlojeđeno frknu, ali poskoči napred, i Katarina se uhvati za podebeo opatičin struk.

„Biće ti potrebna šiba, časna majko“, kaza Vil Dugonja lomeći jedan leskov prut i pružajući ga Godelivi.

Opatica milostivo naže glavu u znak zahvalnosti. Ona je bila kći jednog saksonskog viteza, ponosila se svojim poreklom, i izuzetno se brinula da dvorski glasonoša ne pomisli da su rđavo odgojene zato što su iz tako beznačajnog samostana.

Vil Dugonja pak nije ni razmišljao o opatici; on je gledao u Katarinu. Zahvaljujući suncu što je sad prosijavalo kroz maglu koja se vila nad Svejdom, prvi put ju je ljudski sagledao. Zgodna ženska, pomisli, iskusnim okom odmeravajući odozdo to lice pod ze-le-nom kapuljačom.

Zapazio je krupne sive oči s tamnim trepavicama; dve sjajne, bli-stave pletenice, debele maltene kao ruka, i tako dugačke da su pada-le konju po leđima; na širokom belom čelu – poispadale pramičke, zagasitoride, kao hrastov list u jesen. Ova cura ne mora da čupa vlasi kako bi joj čelo delovalo više, kao one gospe na dvoru. Niti mora da maže lice olovnim belilom. Devojčina koža bila je mleč-nobela, glatka, na jagodicama rumena kao ruža – bez ijedne mane. Puna usta behu joj razvučenija od onih napućenih što su se cenila na dvoru, no odavala su krepkost koja bi svakog muškarca izazvala, isto kao i one njene titrave nozdrve i jamica u zaobljenoj bradi.

Dobra će ženska biti za valjuškanje čim se malo priuči, pomisli Vil Dugonja dok je koračao naporedo s belcem i piljio u Katarinu. Bogme – žestoko je naočita, mada jeste malko pomršava i nema sise. Samo da su joj još i zubi lepi. Mnoge lepotice upropašćuju poispadali ili kvarni zubi. Tu on reši da joj izmami osmeh.

„Jesi li bila u onom lepom novom zamku, gospojice?“, upita pokazujući ka severu, tamo gde su se naspram sve bistrijeg neba pomaljali zupčasti grudobrani Kvinzbora.

„Naravno da nije“, odreza opatica. „Ja nijednoj devojci iz moga doma ne dam da prilazi zamku, budući da vrvi od razvratnih

muškaraca – radnika i vojnika – smeju da idu svega tri milje od samostana.“

„Nego šta, časna majko“, isceri se Vil Dugonja, „nad svetim jatom mora se stražariti, al’ nešto se mislim, gospojica Roe nije zaređena, pa reko’ možda je nekad tuda naišla...“ Pa namignu Katarini, ali ova obori pogled kako su je učili. U sebi je pomislila da drsko zurenje Vila Finča pomalo liči na pogled onog mladog štitonoše što je pre godinu dana dolazio u samostan da je vidi. Pogled od kakvog se zažariš i postidiš, ali nije ni neprijatan. Jedini ostali muškarci s kojima je ikada razgovarala, stari nadzornik i još stariji duhovnik samostana, nisu imali takav pogled u očima.

„Onda nisi vid’la velikog vojvodu od Lankastera kad je lično dolazio prošle godine da nadgleda gradnju?“, nije odustajao glasonoša. „Šteta. On ti je najveći vitez, a mnogi vele i najlepší među sinovima našega kralja, osim, dabome, Edvarda, princa od Velsa, Bog mu zdravlja dao.“

Katarinu nije zanimao vojvoda od Lankastera, ali jeste gorela od želje da pita nešto drugo. Zato se naže napred i šapnu: „Smem li da govorim, časna majko?“ – i zaviri da vidi je li opatičino okruglo lice opet prijatno ispod bele kape s krilcima. Godeliva klimnu glavom, jer se razdirala između tog nepristojnog ogovaranja s jednim slugom, pa sve nek je i dvorski, i vlastite radoznalosti da sazna šta ih čeka u Vindzoru.

Katarina se okrete Vilu Dugonji. „Poznajesh li možda moju sestru, Filipu de Roe? Ona je među kraljičnim pratiljama.“

„Petla mu pilećeg – naravski da je znam!“, uzvratila Vil Dugonja. „Jer ona mi je i dala kesu od kraljice i poslala me na ovaj put.“

„Pa kako sad, dakle, izgleda?“, bojažljivo upita Katarina.

„Sitna, crnpurasta, jedra kao detlić“, odgovori Vil Dugonja. „Zovu je *La Picarde*. Prava mala čigra zadužena za devojke što rade s namirnicama, a čvrstom rukom bogme upravlja njima. Ona nije lakomislena kao pojedine kraljičine dvoranke, nije, tako mi svega!“

„To i liči na Filipu“, kaza Katarina i konačno se osmehnu. „I mnome je upravljala čvrstom rukom kad smo bile deca.“

„Istini za volju, ne ličite mnogo“, uzviknu Vil Dugonja, pošto je upravo ustanovio da je Katarina, kad se nasmeši, najlepší devoj-

ka koju je u životu video. Zubi su joj bili sitni i beli kao latice bele rade, osmeh joj je zračio lepotom, a opet i nekakvom čežnjom od koje bi se svako srce raskrivilo. Tuga i žalost što se ne može nadati nekoj velelepnoj udaji. Nesumnjivo joj je kraljica namenila kakvog svoga nižeg službenika, ili seoskog vlastelina. Vil Dugonja nije mnogo znao o povodima ovog svog zadatka u maloj kentskoj opatiji; jedino to da je poput desetina drugih koje je obavio za kraljicu Filipu, čije su srce i milosrđe neizmerni. Oduvek se kraljica baktala siročićima, naročito onima čiji su očevi, kao u slučaju sestara Roe, njeni zemljaci.

„Je li sada u Vindzoru mnogo članova kraljevske porodice?“, upita Katarina malo zatim. Zamišljala ih je obavijene kao nekim maglovitim sjajem, kralja Edvarda i kraljicu Filipu, i njihove uzvišene sinove i kćeri; ta neodređena imena što su se malokad čula na Šepiju, gde se sva priča svodi na redovno praćenje kad je koji svetac, i na to što opatijski kmetovi sad zaziru od rada zbog redovnih nastupa, poslatih možda i od Boga, koji stalno spopadaju jednu iskušenicu.

„Većina će biti u Vindzoru na Svetog Đorđa, kad je gozba i borba“, kaza Vil Dugonja, „al’ ne znam baš koji će sad doći. Svi se oni samo sele tamo-’vamo, a još se evo priča i o novom ratu.“

„Ratu?“, prodorno ciknu opatica. „Ali s Francuskom smo u miru već šest godina!“ Blažena Marijo – samo ne opet rat, pomisli ona, iz gorkog iskustva znajući koliko svaki rat uvećava njene muke vođenja opatije. Na imanju se već dovoljno rđavo radilo, i dovoljno oštro gundalo. Posle strašne Crne smrti četrdeset osme, snažnih i radno sposobnih kmetova nije ostalo ni za lek. Kaluđerice su same morale da obrađuju njive – one koje su izbegle kugu – i šepijska opatija samo što nije propala. Godeliva je tada bila iskušenica, premlada da shvati teške strepnje svojih nadređenih. Ali izborili su se. Odraslo je novo pokolenje kmetova, mada nisu to više oni pokorni kmetovi iz starina, jer ovi novi radije sami lete u rat nego da čekaju poziv. Tako je bilo i pre Bretanjskog mira, i opet će tako biti ako izbije rat, a za rad neće ostati nikoga sem nemoćnih staraca i ojađenih žena.

„Ne s Francuskom, nego sa Kastiljom, kako čujem“, odgovori Vil Dugonja. „Princ od Velsa, Bog mu zdravlja dao, lično se zanima za